

روابط خارجی دولت حفصیان با اسپانیا و پرتغال

محمد رضا شهیدی پاک

دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز گروه تاریخ

چکیده

فروپاشی امپراطوری موحدین که صد سال معرب و اندلس و افریقه را قلمرو حکومت اسلامی ساخت بزرگترین خسارت برای مدیترانه و جهان اسلام و صلح و امنیت اروپا بود و بنیال پایان این دولت بود که چندین دولت بزرگ و کوچک در این منطقه پدید آمد و صحنه مدیترانه محل بیشترین ارتباطات بین الملل در تاریخ خود شد و متعاقب آن نوشته های بسیاری در روابط و حقوق بین الملل و بویژه حقوق دریاها بوسیله این دولت ها پدید آمد. در این بین دولت حفصیان در سلسله ای گسترده از روابط با شرق و اروپا و دولت های مسیحی شمال اندلس آخرین مرحله از فرهنگ و تمدن اسلامی را رقم زد. نوع روابط حفصیان با اسپانیا و پرتغال و جمهوریهای ایتالیا و فرانسه متفاوت از روابط آن ها با دولت های اسلامی غرناطه و بنی مرین و بنی زیان و ممالیک بود. با آغاز قرن نهم هجری سیاست سه دولت مسیحی شبه جزیره ایبری، پرتغال، قشتاله، آراگون در برابر غرب اسلامی شکل متمایزی از گذشته پیدا کرد. این سه دولت منطقه اسلامی را بین خود تقسیم کردند. پرتغال مغرب اقصى را محل تحرکات و پیشروی خود قرار داد. آراگون افریقه را انتخاب کرد و قشتاله همه همت خود را صرف نابودی غرناطه آخرین پایگاه مسلمین در آندلس نمود. پژوهش حاضر بخشی از نوشته مولف در سال ۱۳۸۱ است که با عنوان فرهنگ و تمدن اسلامی در عهد دولت حفصیان منتشر شده است. پژوهش حاضر روابط حفصیان با پرتغال و اسپانیا بررسی کرده است. که همکاری آن ها در تصرف سواحل مدیترانه و حاکمیت بر دریاها روابط بین الملل را به جنگ و استعمار و ویرانی و فروپاشی و تصرف دولت های اسلامی تبدیل کرد. بویژه دولت متحد اسپانیا که در طی مراحل، سقوط دولت حفصیان را پس از چهارصد سال حکومت بر افریقه رقم زد. این پژوهش اثبات کرده است که روابط بین الملل با اقدامات نظامی اسپانیا و پرتغال در پارادایمی جدید صلیبی شکل گرفته است که نخستین قربانی آن دولت های اسلامی در غرب جهان اسلام از جمله دولت بنی الاحمر و دولت حفصیان بود.

کلید واژه: پرتغال، اسپانیا، تونس، حفصیان، افریقه، روابط خارجی، قشتاله، آراگون.

۱- مقدمه تاریخی و جغرافیایی:

۱-۱- فروپاشی دولت موحدین در اندلس:

دولت موحدان که در منابع غربی از آن با عنوان امپراطوری موحدان یاد شده است. حدود صد سال () موفق شد منطقه مغرب و افریقه و اندلس را به صورت یکپارچه تحت حکومت خود درآورد. این قدرت نظامی یکپارچه دوره های بزرگ از شکوفایی فرهنگ و تمدن اسلامی را رقم زد و بیشترین تولیدات تمدنی غرب اسلامی مربوط به این عصر است. این رشد، ابن بجه از بزرگان علوم اسلامی از دانشمندان این عصر بودند. موحدان در چند جنگ بزرگ دریایی و زمینی پیشروی غرب مسیحی را متوقف ساخت. سقوط موحدان باعث ایجاد دوره سوم ملوک الطوایفی در اندلس شد که آغاز فروپاشی کامل قدرت اسلامی در اندلس بود. و آرامش و وحدت بین جوامع غرب اسلامی از دست رفت و ده ها دولت متخاصم مسلمان و مسیحی جا نشین موحدان شدند که تا

سقوط و اخراج نهایی مسلمانان از اندلس در حال تخصص با هم بودند. بخش مغربی و افریقه دولت موحدان بین سه دولت اسلامی بنی مرین و بنی حفص و بنی زیان تقسیم شد و بخش اندلسی آن بین یک دولت کوچک اسلامی در مثلث کوچکی در جنوب اندلس و چند دولت مسیحی از جمله آراگون و قشتاله و پرتغال تقسیم شد. مهمترین این دولت ها که ابتدا وارث خلافت اسلامی شد دولت حفصیان است که محور روابط خارجی بین دول مدیترانه غربی و شرقی واقع شدند.

۱-۲- سقوط اندلس و پیدایش دولت های جدید در

مدیترانه غربی و اندلس:

سقوط امپراطوری موحدین و خلافت عباسی ظهور دولت های جدیدی در شرق و غرب جهان اسلام را به دنبال داشت.